

**Історія створення та
сучасний стан
Червоних списків
(Червоних книг) у
світі.**

ЗМІСТ

1. Визначення і завдання Червоних списків (Червоних книг).
2. Історія створення Червоних списків (Червоних книг) у світі;
3. Значення Червоних списків (Червоної книги);
4. Критерії занесення до Червоної книги .
5. Сучасний стан Червоних списків (Червоних книг) у світі

ЧЕРВОНА КНИГА -

це систематизоване зібрання фактів про унікальних представників флори й фауни, над якими нависла загроза зникнення у глобальному масштабі.)

Офіційно Червона книга –

Це документ державної важливості, "охоронна грамота" для дикої фауни і флори. Над її створенням працюють багато висококваліфікованих учених-біологів, цілі інститути, вчені заповідників, національних та інших парків.

Червона книга на сьогодні – зброя в боротьбі за охорону природи. Вона "індикатор" нашого ставлення до природи, показник нашого громадянського сумління і відповідальності перед природою, загальнолюдською культурою.

Головне завдання Червоної книги полягає у фіксуванні й поширенні інформації про рідкісні і зникаючі види організмів як серед фахівців, так і в широких колах громадськості, оскільки для того, щоб охороняти якийсь вид рослини чи тварини, потрібно якомога більше про нього знати - зовнішній вигляд, географічне поширення, ступінь загрози, особливості біології і т.п. Крім того, вона передбачає певну моральну відповідальність суспільства країни, на території якої мешкає вид, який є "глобально під загрозою" перед усім людством.

Ідея створення
Червоної книги
належить видатному
англійському
зоологові,
професору **Пітеру
Скотту.**

Початковий етап створення Червоної книги.

Історія створення Червоної книги світу розпочинається з того, що вчені і прогресивні суспільні діячі вже в кінці ХІХ – на початку ХХ століть усвідомили, яку велику загрозу природі несе суспільна діяльність усезростаючого людства. З ініціативи вчених світу в 1948 році на Міжнародній конференції в місті Фонтенбло (Франція) створюється Міжнародна спілка охорони природи, яка згодом отримала назву «Міжнародна спілка охорони природи і природних ресурсів»(МСОП).

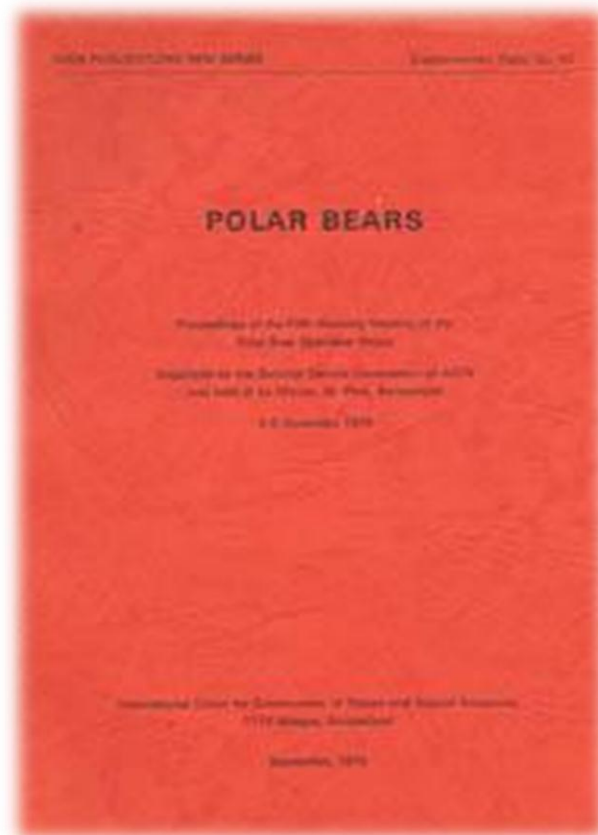

Ким і коли створена перша Червона книга Світу.

«Міжнародна спілка охорони природи і природних ресурсів» (МСОП) у 1949 році створила комісію для формування анотованих списків рідкісних і зникаючих видів рослин і тварин.

Списки таких рослин і тварин були названі

«Червоною книгою», оскільки червоний колір є символом небезпеки, тривоги, попередження.

ФОРМУВАННЯ ПЕРШОГО ВИДАННЯ ЧЕРВОНОЇ КНИГИ.

Перше видання Міжнародної Червоної книги тривало 14 років і було підготоване в результаті діяльності «Комісії по рідкісних і зникаючих видів» (Survival Service Comission) Міжнародного союзу охорони природи і природних ресурсів (МСОП - IUCN, International Union for Conservation of Nature and Natural Resources) і опубліковане в 1966 р (перше і друге видання). У розширеному й доповненому вигляді «Червона книга МСОП» складалася з п'яти томів, що були присвячені ссавцям, птахам, земноводним і плазунам, риbam та рослинам і вийшли в світ у 1978-1979 рр. У Червону книгу МСОП потрапили 281 вид і підвид ссавців, 396 - птахів, 105 - плазунів, 41 - земноводних, 194 - прісноводних риб і 250 видів вищих рослин.

Для визначення ступеня загрози було передбачено 7 категорій:

I - вимерлі (Extinct) таксони, представники яких не траплялися в природі протягом останніх 50 років;

II - загрожені (Endangered) таксони, які знаходяться під реальною загрозою зникнення і збереження яких неможливе без здійснення спеціальних заходів з охорони;

III - вразливі (Vulnerable) таксони, яким наданий час не загрожує вимирання, але які через низьку чисельність є кандидатами для віднесення їх до категорій I і II;

IV - рідкісні (Rare) таксони, що мають дуже обмежений ареал, скорочення якого становить небезпеку для їх існування;

V - невизначені (Indeterminate) таксони - ті, які відносяться до однієї з попередніх 4-х категорій, але по відношенню до яких немає достатньо повної інформації;

VI - відновлені види (Out of Danger), які раніше перебували під загрозою зникнення, але завдяки прийнятим заходам з охорони зараз знаходяться поза небезпекою;

VII - недостатньо вивчені (Insufficiently Known) - таксони, що вірогідно перебувають під загрозою, але точна інформація про них відсутня.

ВЕСЕВІТНЯ ЧЕРВОНА КНИГА МІСТИТЬ 20 ТИС. ВИДІВ, З
ЯКИХ У США 2 ТИСЯЧІ, В АНГЛІЇ 300, В НОВІЙ ЗЕЛАНДІЇ
314 ТАКСОНІВ ПОТРЕБУЮТЬ РІЗНОМАНІТНИХ МЕТОДІВ
ОХОРОНИ.

В СЕРЕДНЬОМУ ПІД ЗАГРОЗОЮ
ЗНИКНЕННЯ
ЗНАХОДИТЬСЯ 14-20 ВІДСОТКІВ ВСІХ
РОСЛИННИХ ВИДІВ. ДО НЕЇ
ЗАНЕСЕНО 250 ВИДІВ І
ПІДВИДІВ ССАВЦІВ
ТА 312 ВИДІВ ПТАХІВ,
36 ВИДІВ І ПІДВИДІВ АМФІБІЙ,
119 ВИДІВ І ПІДВИДІВ ПЛАЗУНІВ.

Держава, на території якої знаходяться занесені до міжнародної Червоної книги тварини і рослини, несе моральну відповідальність за їх збереження і порятунок. Нині до Червоної книги Міжнародної спілки охорони природи і природних ресурсів занесено 226 видів та 79 підвидів ссавців, 181 вид та 77 підвидів птахів, 77 видів та 21 підвид рептилій, 35 видів та 5 підвидів амфібій, 168 видів та 25 підвидів прісноводних риб тощо

Важливою подією в справі охорони рідкісних і зникаючих видів флори й фауни стало прийняття в 1973 р. у Вашингтоні спеціальної Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під
Загрозою зникнення (Convention on International Trade in Endangered Species in Wild Fauna and Flora CITES)

і 1973 році МСОП опублікуваний детальний уточнений «ЧОРНИЙ СПИСОК» (безповоротних утрат).

На даний час конвенцію підписали понад 100 країн, у т.ч. й Україна. Затверджені списки видів рослин і тварин, експорт та імпорт яких регулюються відповідно з Конвенцією СІТЕС. Ці списки зведено у три Додатки, які включають відповідно: I - перелік видів, котрі знаходяться під загрозою зникнення і торгівля якими заборонена; II - види, що не перебувають під прямою загрозою, але можуть стати такими, якщо торгівля ними не буде суворо регламентована. У Додаток III будь-яка з країн, що підписали Конвенцію, може включити рідкісні види своєї флори й фауни, торгівля якими регламентується в її межах.

Значення Червоної книги:

- 1) біологічне – вона розрахована на фахівців, науковців;
- 2) природоохоронне – передбачає розробку заходів збереження тварин і рослин;
- 3) юридичне – встановлює особливий правовий статус видів тварин і рослин; визначає підвищену кримінальну, адміністративну та матеріальну і моральну відповідальність; є підставою розробки нових законів, покарання порушників закону про охорону природи;
- 4) наукове – є підставою для обґрунтування створення нових заповідних територій; слугує науковим довідником;
- 5) культурно-просвітницьке й освітнє.

КРИТЕРІЯМИ ЗАНЕСЕННЯ ДО ЧЕРВОНОЇ КНИГИ Є:

- **хорологічний** – поширення, стан популяцій ендемічних видів з розірваним ареалом, рідкісні;
- **флорогенетичний** – реліктові види (представники різних геологічних періодів);
- **еколого-ценотичний** – види, які зникають;
- прагматичний – практичне використання того чи іншого виду;
- **естетичний** тощо.